Lakivaliokunnalle

Asia: HE 247/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain eräiden säännösten sekä oikeusapulain 17 a §:n kumoamisesta

Tuomioistuinvirasto on oikeusministeriön hallinnonalalla toimiva itsenäinen virasto, jonka tehtävänä on huolehtia tuomioistuinten keskushallintotehtävistä ja toimintaedellytyksistä.

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Tuomioistuinviraston asiantuntijalta lisäselvitystä valiokunnassa 12.3.2021 tapahtuneen suullisen kuulemisen jälkeen. Valiokunta on pyytänyt lähettämään vielä kirjallisesti kokouksessa esitettyihin kysymyksiin annetut suulliset vastaukset. Pyynnön liitteessä Tuomioistuinvirastolle on esitetty kysymys siitä, miten se suhtautuu Helsingin hallinto-oikeuden ehdotukseen voimaantulosäännöksen sisällöstä.

Suullisesti annettujen vastausten pääasiallinen sisältö

Valiokunnan kokouksessa kysyttiin, vähentäisikö avustajan mukanaolo turvapaikkapuhuttelussa hallinto-oikeuteen tehtäviä valituksia, hallinto-oikeuden tarvetta selvittää asiaa sekä suullisten käsittelyjen määrää muutoksenhakuvaiheessa.

Mainittujen seikkojen arviointi ennalta on haastavaa. On mahdollista, että valitusten määrä ei sinällään vähenisi. Avustajan mukana olo puhuttelussa ei todennäköisesti vähennä merkittävästi myöskään hallinto-oikeuden selvittämisvelvollisuutta tai suullisten käsittelyjen määrää. Hallintoprosessi rakentuu kaikissa asiaryhmissä virallisperiaatteelle: tuomioistuin huolehtii oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 37 §:n 1 momentin mukaisesti siitä, että asia tulee selvitetyksi. Tähän ei avustajan mukana olo puhuttelussa sinänsä vaikuta. Lisäksi on otettava huomioon, että suullisten käsittelyjen järjestämisen suuntalinjat ovat viime vuosina vakiintuneet oikeuskäytännössä.

Sen sijaan on mahdollista, että avustajan mukana olo turvapaikkapuhuttelussa vaikuttaisi valitusten sisältöön. On luultavaa, että uusia turvapaikkaperusteita ei

tulisi esille prosessin myöhemmissä vaiheissa nykyisessä määrin. Samoin turvapaikkapuhutteluun kohdistuvat menettelyvirheväitteet todennäköisesti vähenisivät. Valitukseen ja siinä esitettyihin väitteisiin vastaaminen tuomioistuimessa saattaisi muodostua nykyistä sujuvammaksi, jos avustaja on ollut mukana jo turvapaikkapuhuttelussa.

Käsittelyajat sekä suullisten käsittelyjen määrä

Hallituksen esityksessä on seurattu turvapaikka-asioiden (tavallinen ja nopeutettu käsittely) käsittelyaikoja syksylle 2019 asti ja näihin on viitattu myös valiokunnan suullisessa kuulemisesta.

Tuomioistuinvirasto toteaa tilastojen myöhemmästä kehittymisestä vielä seuraavaa. Vuonna 2020 keskimääräinen käsittelyaika oli KHO:ssa tavallisten turvapaikka-asioiden osalta 5,2 kuukautta (vuonna 2019: 5,9 kuukautta) ja nopeutettujen asioiden osalta 3,4 kuukautta (vuonna 2019: 3,2 kuukautta). Yhteensä turvapaikka-asioiden keskimääräinen käsittelyaika KHO:ssa oli 4,6 kuukautta (vuonna 2019: 5,2 kuukautta). Helsingin hallinto-oikeudessa vuonna 2020 keskimääräinen käsittelyaika oli tavallisten turvapaikka-asioiden osalta 9,7 kuukautta (vuonna 2019: 9,7 kuukautta) ja nopeutettujen asioiden osalta 3,9 kuukautta (vuonna 2019: 3,6 kuukautta). Yhteensä turvapaikka-asioiden keskimääräinen käsittelyaika Helsingissä oli 6,6 kuukautta (vuonna 2019: 6,3 kuukautta). Saapuneiden ja myöskin ratkaistujen turvapaikka-asioiden määrä on ollut yleisesti ottaen laskussa.

Suullisten käsittelyjen osalta viime vuoden tilastoja ei ole vielä saatavilla. Vuonna 2019 turvapaikka-asioissa pidettiin kaikissa hallinto-oikeuksissa yhteensä 386 suullista käsittelyä, kun vuonna 2018 näitä oli 359 kappaletta. Esitettyjen arvioiden mukaan suullisia käsittelyjä on ollut viime vuonnakin varsin paljon.

Suullisten käsittelyjen määrä hallinto-oikeuksien käsittelemissä turvapaikka-asioissa on todennäköisesti vaikuttanut viime vuosien käsittelyaikoihin.

Tuomioistuinvirasto toteaa vielä, että nyt kysymyksessä olevan uudistuksen vaikutuksia tuomioistuinten käsittelyaikoihin on syytä seurata.

Muutosten voimaantulo

Tuomioistuinvirasto on aiemmassa lausunnossaan sekä suullisessa kuulemisessa kiinnittänyt huomiota siihen, että voimaantulosäännöksen on oltava yksiselitteinen vaikeiden tulkintatilanteiden välttämiseksi sekä ennakoitavuuden lisäämiseksi. Helsingin hallinto-oikeuden ehdotus siitä, että muutosten voimaantulo kytkettäisiin asioiden vireilletuloon, selkeyttäisi voimaantulosäännöstä.

Ylijohtaja	Riku Jaakkola
Erityisasiantuntija	Hanna Nieminen-Finne